

Pagerbti nematerialaus kultūros paveldo vertybių puoselėtojai

Penktadienio vakarą Vilniaus rotušėje skleidėsi šimtamečių tradicijų lobynas – pristatytos pirmosios dešimt į nacionalinį Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą įrašytos vertybės ir įteikti sertifikatai jų saugotojams. Iškilmingoje ceremonijoje tradicinės kultūros puoselėtojus sveikino Lietuvos Respublikos kultūros ministrė Liana Ruokytė-Jonsson.

„Žengiame svarbų žingsnį saugodami nematerialų Lietuvos kultūros paveldą, steigiamo jo sąvadą, kuriame – mūsų žmonių per amžius sukaupti įgūdžiai, žinios, susiformavusios tradicijos“, – pažymi kultūros ministrė Liana Ruokytė-Jonsson. – Dėkoju visiems, kurie prisidėjo prie sąvado kūrimo, ypač tiems, kurie saugo ir puoselėja mūsų kultūrinę atmintį“.

Visur, kur besižvalgysime po Lietuvą, matysime gyvybingas tarmes, papročius, folklorą, amatus, architektūrą, pasaulėžiūrą ir net žmonių charakterio ypatybes iki šiol išsaugojusias savitus bruožus. Lietuvos visuomenei ar atskiroms bendruomenėms svarbūs tradicinės kultūros reiškiniai nuo šiol bus įtraukiami į nacionalinį Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą. Taip stengiamasi senąsias iš kartos į kartą perduodamas tradicijas išsaugoti ateities Lietuvai.

Pirmosios dešimt vertybių kovo 9 d. paskelbtos Vilniaus rotušėje. Visas jas nuoširdžiai ir išradingai pristatė šių tradicijų saugotojai – asmenys, šeimos, bendruomenės, valstybės ir savivaldybių institucijos.

Jautriausią, tyliausią mūsų tradiciją – lopšines, kurias senovėje dainuodavo mamos, papročius ir ritualus, kurių buvo laikomasi migdant vaikelį, pristatė paraiškos teikėja Lietuvos nacionalinio kultūros centro Folkloro poskyrio vadovė Jūratė Šemetaitė ir etninės kultūros ugdytoja Daiva Bradauskienė su šeima.

Oracijomis, apeigine eiseną ir linkėjimais pristatė įspūdingais aukštaitiškais kostiumais pasipuošę etnografinio ansamblio „Kupkėmis“ nariai, vadovė ir paraiškos rengėja Alma Pustovaitienė. Ansamblis tęsia garsiojo kupiškėnų etnografinio vaidinimo tradicijas ir savo spektaklyje „Vesėlios anoj šaly“, atkartojančiame krašto vestuvių papročius, atlieka apeigines dainas, sutartines, verkavimus, oracijas.

Senovinio stintelių ir seliavų gaudymo žiemą sukant bobas Mindūnų kaime ant Baltųjų Lakajų ežero tęstinumas rūpi žvejui Albertui Kaminskui ir tradiciją palaikančiai Mindūnų bendruomenei. Bobos – tai specialūs sukami įrenginiai tinklams iš eketės traukti.

Bene visuotiniausia lietuviška tradicija išlieka Kūčių vakarienė. Tai – laukiamiausia šeimos šventė, tad savo patirtimis bei palinkėjimais pasidalijo paraiškos rengėja Lietuvos nacionalinio kultūros centro Papročių ir apeigų poskyrio vadovė Nijolė Marcinkevičienė su šeima.

Bendruomeninę procesiją – kryžių lankymo tradiciją Griškabūdžio apylinkėse – giesme pristatė Bliuviškių kaimo bendruomenės ir Griškabūdžio parapijos žmonės. Net ir istorinių negandų spausti, išlaikę paprotį, po Velykų, prieš žemės darbus, lankyti kryžius laukuose ir gyvenvietėse, prašyti apsaugos sau ir kryžių statytojams, o vėliau kartu vakaroti.

Linksmą žiemos palydėtuvių – Užgavėnių – tradiciją pristatė Kurtuvėnų bendruomenė. Ožio, meškos, gervės, Lašininio, Kanapinio kaukėmis pasipuošę persirengėliai ir pavasarį kvietė, ir smagiai pasakojo apie nuo XIX a. išsaugotą šventę. Savo šurmuliavimu sujudinę visą salę, linkėjo, kad dabar jau tikrai žiema išeitų.

Lietuviškas keptinis alus – unikali alaus gamybos tradicijų atmaina, senesnė už darytinį alų: iš miežių teslos suformuotus ir duonkepėje krosnyje iškeptus kepalus sulaužydavo, užpildavo virintu vandeniu,

brinkindavo, nuleisdavo misą ir statinaitėse ją raugindavo. Ilgiausiai šio alaus gamyba praktikuojama Jūžintų krašte, tad ten ir keliauja sertifikatas.

Paraiškos rengėja Lietuvos nacionalinio kultūros centro Folkloro poskyrio vyresnioji specialistė Audronė Vakarinienė, ansamblių „Nalšia“, „Poringė“ bei „Reketukas“ šokėjai parodė lietuviškos polkos žingsnelius, jos variantus ir, šauniems muzikantams pritariant, pakvietė ceremonijos dalyvius kartu pašokti.

Po šokių suskambo vingrios pietų dzūkų dainos, kurias atliko gausus Žiūrų folkloro ansamblio šeimų būrys. Senųjų dainininkų vaikai ir vaikaičiai perėmė Žiūrų kaime išlikusią pietų dzūkų dainavimo tradiciją ir ypatumus. Kas savaitę sugrįžę iš įvairių kraštų jie renkasi kurioje nors troboje ir kartu dainuoja.

Apie vienus įspūdingiausių senųjų tautodailės dirbinių – šiaudinius sodus – pasakojo Vilniaus etninės kultūros centro direktorė Milda Ričkutė ir paraiškos rengėja, sodų pynėja Marija Liugienė kartu su bendramintėmis iš Vilniaus, Kauno, Kupiškio ir Jonavos. Šiaudiniais paukšteliais, saulutėmis puošti sodai buvo kabinami virš vestuvinio stalo, kūdikio lošio, dovanojami jaunavedžiams, tikint ir linkint, darnos namuose ir aplink.

Savo užaugintus, kaip sako pynėjai, sodus kartu su geriausiais linkėjimais moterys padovanojo kitų vertybių saugotojams.

Renginyje taip pat dalyvavo sąvado kūrėjai – Lietuvos nacionalinio kultūros centro direktorius Saulius Liausa ir direktoriaus pavaduotoja Vida Šatkauskienė, sąvado komisijos pirmininkė Irena Seliukaitė, Kupiškio rajono savivaldybės meras Dainius Bardauskas, Molėtų rajono savivaldybės meras Stasys Žvinys, Šakių rajono savivaldybės meras Edgaras Pilypaitis, Varėnos rajono savivaldybės meras Algis Kašėta, Šiaulių rajono savivaldybės vicemeras Algis Mačiulis, savivaldybių ir bendruomenių atstovai, folkloro ansamblių vadovai ir kiti svečiai. Koncertavo sutartinių giedotojos „Trys keturiose“, vyrų dainininkų grupė „Ugniavijas“.

Sąvado valdytojas Lietuvos Respublikos kultūros ministerija ir tvarkytojas Lietuvos nacionalinis kultūros centras paraiškų teikimą sąvadui skelbs kiekvienais metais, tad savo tradicijas saugančios ir tęsiančios bendruomenės turės galimybę jas išryškinti ir parodyti kitiems.

Daugiau informacijos:

Skirmantė Ramoškaitė, tel.: (8 5) 210 7669